

סימן ס"ג

לישב בשעת ק"ש ולא יישן

א. מ"ב סק"ה. מ"ב סק"ז

מי שרוצה להחמיר לעמוד כשהוא יושב ולקרונה מעומד נקרא עבריין. דהלכה כב"ה דס"ל דהא דכתיב ובקומך אין הכוונה בעמידה כדעת ב"ש אלא בזמן שדרך בני אדם לקום ממטתם ואסור לו להחמיר לעשות כב"ש, ואפילו אם אין הכוונה בעמידתו לעשות כב"ש אלא לעורר הכוונה וכדומה אפ"ה אסור ובין ביום ובין בלילה, ואעפ"כ אין צריך בזה לחזור ולקרונה בדיעבד. (פמ"ג א"א סק"ב ועיין בספר מטה יהודה.) ובסק"ז לעמוד. דוקא בזה הוא דאסור משום שנראה לכל דמשום חומרא קעביד אבל אם עומד יכול לישב דאז אינו נראה דמשום חומרא קעביד רק משום דצריך לישב ודוקא בשחרית אבל בערבית אין לו להטות ולישב כשעומד דנראה דעושה כב"ש. כביאור דינא דשו"ע "מי שרוצה להחמיר לעמוד" מבואר בדברי המ"ב דמיירי שעומד לק"ש כדי להחמיר לעשות כב"ש. ורק אח"כ כתב המ"ב ואפילו אם אין וכו' דאסור לעמוד גם בשביל לעורר הכוונה. ואח"כ כתב המ"ב "ואעפ"כ א"צ בזה לחזור לחזור ולקרונה בדיעבד". משמע לכאורה דרק בכה"ג שעומד כדי לעורר הכוונה א"צ לחזור ולקרונה, אבל בכה"ג שעומד כדי להחמיר לעשות כב"ש יחזור ויקרא שנית. והנה, בפמ"ג כתב להעיר על לשון השו"ע דכתב דהעומד לק"ש נקרא עבריין, ואמאי לא כתב כלישנא דגמ' בברכות דף י"א ע"א דהעושה כב"ש חייב מיתה. ולכן ר"ל הפמ"ג דהשו"ע מיירי בכה"ג שנעמד כדי לעורר הכוונה, ובזה מקרי עבריין אבל לא חייב מיתה היות דלא נעמד כדי להחמיר כב"ש. עוד כתבו הפמ"ג

והמטה יהודה בסק"א להעיר דמסתימת השו"ע משמע דאין צריך לחזור ולקרונה, וזה דלא כשיטת התוס' בברכות שם דס"ל דצריך לחזור ולקרונה. וכתב הפמ"ג לשיטתיה דהשו"ע מיירי בכה"ג שנעמד לעורר הכוונה ובהא א"צ לחזור ולקרונה, אבל אה"נ אי נעמד להחמיר לעשות כב"ש אפשר דצריך לחזור ולקרונה וצ"ע, עכ"ד עיי"ש.

והשתא לביאורו של המ"ב בשו"ע דמיירי בעומד כדי להחמיר לעשות כב"ש, ולדיוקו של הפמ"ג בשו"ע דא"צ לחזור ולקרונה, נמצא שאפילו בכה"ג שעומד לעשות כב"ש א"צ לחזור. וא"כ צ"ב הא דסיים המ"ב דבזה א"צ לחזור ומשמע דבכה"ג שעומד לעשות כב"ש חש המ"ב לדברי הפמ"ג דיתכן דצריך לחזור, הרי כאמור לביאורו של המ"ב בשו"ע מוכח דאפילו בעומד לעשות כב"ש א"צ לחזור ולקרונה.

והנה, כתב המ"ב "ואפ"ה אסור בין ביום ובין בלילה". כלומר דגם בלילה אסור לעמוד לק"ש. וצ"ב אמאי אסור הרי בזה לא עושה כב"ש, וצריך להיות מותר כשם שכתב המ"ב בסק"ז דביום מותר לישב לק"ש דבזה לא עושה כב"ש. והיה מקום לכאורה לפרש דברי המ"ב "ובין לילה" כלומר באופן שאסור בלילה, והוא כשעומד אסור לישב דבזה עושה כב"ש וזה אסור וכמש"כ המ"ב בסק"ז, אבל אה"נ כשיושב יהא מותר לעמוד לק"ש בלילה. אבל זה אינו, דמקור דברי המ"ב הוא בב"י וכפי שמצויין בשעה"צ סק"ה, ושם בד"ה כתב מבואר להדיא לאסור עמידה גם בלילה. וז"ל הב"י "ואם בלילה הוא אף כדברי ב"ש לא עשה". ואכתי צ"ב מה האיסור בזה. ועיין בד"מ ובחידושי הגהות שעל הטור סק"א ובפרישה סק"ו דביאורו דברי הטור

שכתב "ומצותה מיושב" דיש מצוה לישב בק"ש דומיא דבהמ"ז. ולפ"ז מוכן קצת דבזה שנעמד לק"ש בערבית אף שלא עושה כב"ש יש איסור שלא מקיים כמצותה לישב. והוא רוצה להחמיר ואדרבה הוא מיקל ולכן נקרא עבריין. אבל בב"י מבואר שם להדיא דמש"כ הטור ומצותה מיושב ר"ל שמצותה אף מיושב ולא כב"ש דס"ל שכיום מצותה מעומד. ונמצא שאין מצוה בדוקא במיושב, ולפ"ז עדיין צ"ב מה האיסור לעמוד לק"ש בלילה.

נמצא לפי"ד הב"י דהטור והשו"ע מיירי הן כשעומד לק"ש ביום והן כשעומד לק"ש בלילה. ולפ"ז מיושב הערת הפמ"ג הנ"ל אמאי לא כתבו הטושו"ע חייב מיתה. דכ"ז שייך רק בשחרית שעושה כב"ש דבזה קיימי דברי רנב"י בברכות י"א ע"א דהעושה כב"ש חייב מיתה. אבל בערבית נהי דאיכא איסור אבל לא עושה כב"ש ולא שייך לומר חייב מיתה, ולכן כתבו דרק מקרי עבריין. ולפ"ז י"ל גם לגבי דיוקו של הפמ"ג דמסתימת הטושו"ע משמע דאינו חוזר דהיינו רק לגבי ערבית שאין איסורו חמור דהרי לא עביד כב"ש. אבל בשחרית דעביד כב"ש יתכן דחוזר. ולפ"ז מיושב שפיר הא דהערנו לעיל על דברי המ"ב דלביאורו בשו"ע אמאי לא כתב דגם בנעמד להחמיר כב"ש אינו חוזר, דכאמור דבזה יתכן דחוזר, וכפי שהסתפק הפמ"ג. ומלשון השו"ע ליכא למיכח אף לביאורו של המ"ב וכנתבאר. ולכן כתב המ"ב כפמ"ג דרק בנעמד לעורר הכוונה, שבזה לא מראה שעושה כב"ש, בזה אינו חוזר.

והנה, מקור דברי הטור והב"י הוא בסידור רב עמרם ושם באות כ"א כתב דאלו המחמירים לעמוד לק"ש טעות הוא בידם והדיוטות ובורות ושטות, דקימ"ל בכל התורה כב"ה וב"ש במקום ב"ה אינה משנה. וממשיך רבינו עמרם וז"ל "לא סגי להו דעברי אב"ה, אלא אפילו כב"ש לא

עבדי, דאי כב"ש בצפרא מעומד ברמשא מוטה, ואינן לא שנא צפרא לא שנא רמשא מעומד. נולדברים אלו כוונת שעה"צ בסק"ה "וכ"כ בהדיא בסי' ר"ע". יש לך כסילות גדולה מזו, וכל רבנן המדקדקים במצוות אומרים ק"ש במיושב. [ומכאן כנראה הלשון בטור "ומצותה מיושב".] ומביא ר"ע דברי הירושלמי "יצתה בת קול הלכה כב"ה לעולם, וכל העובר על דברי ב"ה חייב מיתה". ודברי הבבלי "רנב"י אמר עשה כדברי ב"ש חייב מיתה". וכותב ר"ע וז"ל "והנך אינשי דקא יתבין, וכי מאטי זמן ק"ש קיימין, בצפרא עבדי כב"ש ועברי אדב"ה, ואיכא בידיהו תרתי דרנב"י ודבת קול". עכ"ל. הרי דהביא ר"ע הא דחייב מיתה לגבי העומדים לק"ש בשחרית ועבדי כב"ש. אבל לא לגבי מש"כ קודם לאסור לעמוד גם בערבית. ומשמע לכאורה כנ"ל דבזה לא אמרינן דחייב מיתה דבזה לא עבד כב"ש. וגם מצד הב"ק דהירושלמי ג"כ יתכן דלא חייב מיתה, דאפשר דכוונת הירושלמי דרק בעובר על דברי ב"ה ועביד כב"ש חייב מיתה, אבל לא בכה"ג שלא עביד כב"ש. ולפ"ז הא דכתב ר"ע "דאיכא בידיהו תרתי" אין הכוונה שני חיובי מיתה שונים הן דעביד כב"ש והן דעבר על דברי ב"ה. אלא הכוונה דאיכא בידיהו שני מימרות בבבלי ובירושלמי דחייב מיתה. אבל בהמשך דברי ר"ע לא משמע כן. דכתב וז"ל "וכי לימרו, ב"ה הא קא שרו בעומדין, מימריהו חסף תברי דלית ביה משאשא. כי קא תני בה"א קורין בין יושבין, בין עומדין, בין מטיין. עומדין וקורין, יושבין וקורין קתני. והכי קאמרו, עומדין לא צריכי למיתב, יושבין לא מבעי להו למיקם, אלא כי אורחייהו. וכיון דאמרינן כל העובר, מאן דשני מתקרי עברינא". עכ"ל. ר"ל דטענו המחמירים לעמוד לק"ש דהרי ב"ה מתירים בכל גווני הן מיושב הן מעומד וא"כ מה יש לאסור לעמוד. וע"ז כתב ר"ע דהא דשרו

משמע דשרו לעמוד כשיושב דבכל גווני שרי, וע"ז כתב ר"ע דזה אינו דבב"ה רק חזינן דקורא כאורחיהו במצב שנמצא, אבל אין לעמוד כשיושב. וכיון שבב"ה לא חזינן חומרא זו אין למדקדקים לעבור על דברי ב"ה ולהחמיר יותר מהם. והמחמיר נקרא עובר על דברי ב"ה ונקרא עבריין. ולפ"ז א"ש המ"ב בסק"ז דכשעומד ורוצה לישב בזה שרי, דאינו עושה כן משום חומרא כלל ורק משום שרצונו בכך, וזה אין לאסור דבזה לא מקרי עובר על דברי ב"ה. ובזה מבואר דברי הב"י בשם ר"ע טעם האיסור לעמוד לק"ש דערבית דאף כב"ש לא עבדי, ואין כאן חומרא כלל, וכשמראים שבזה מחמירים עוברים על דברי ב"ה שלא מחמרי בהכי. ומהא דסיים ר"ע "וכיון דאמרינן כל העובר" — בפשטות כוונתו לדברי הירושלמי שהביא קודם דכל העובר על דברי ב"ה חייב מיתה — "מאן דשני מתקרי עברינא", ור"ל דבזה שמשנה כבר נקרא עובר על דברי ב"ה שע"ז אמרינן דחייב מיתה. ומשמע בפשטות דגם בזה שמשנה ועומד לק"ש דערבית ג"כ חייב מיתה, והיינו דלא כנ"ל.

אמנם בזה יתכן דהטוש"ע לא סברי שחייב מיתה בכה"ג שלא עביד כב"ש, והא דאמרינן בירושלמי דכל העובר על דברי ב"ה חייב מיתה יתכן דהיינו רק בכה"ג שעביד כב"ש. וכתבו דנקרא עבריין והיינו לא משום הלשון "העובר על דברי ב"ה" וכפי שמשמע בר"ע הנ"ל, אלא משום הגמ' בשבת דף מ' ע"א דכל העובר על דברי רבנן מקרי עבריין, וכמש"כ הב"י והמ"ב סק"ח. וזה שייך לגבי העומד לערבית שלא עביד כב"ש ובכ"ז מקרי עבריין. ובזה שפיר לא כתבו דחוזר וקורא ק"ש וכנ"ל, דלא עביד בזה כב"ש. אבל כשעומד לק"ש בשחרית כדי להחמיר לעשות כב"ש יתכן דצריך לחזור וכפי שמסתפק הפמ"ג. וזה י"ל גם לביאורו של המ"ב בשו"ע, וא"ש

בעמידה היינו כשעומדין יש להשאר לעמוד לק"ש. אבל כשיושבים אין לעמוד ויש להשאר כאורחיהו. והיה מקום לפרש דברי ר"ע דב"ה סברי דאסור לעמוד לק"ש כשיושב הן בשחרית והן בערבית וחייב לומר ק"ש במצב שנמצא אי יושב בשיבה ואי עומד בעמידה. וכן פירש במגן האלף דברי ר"ע. ובזה מיישב ר"ע טענת המחמירים שאסור לעמוד. ולפ"ז יתכן דחייב מיתה גם בעומד לק"ש אף בערבית. אבל נראה דבמ"ב סק"ז בשם האחרונים מוכח להדיא לא כן. דכתבו דבעומד בשחרית יכול לישב לק"ש דבזה לא נראה דעושה כן משום חומרא. ואי נימא דלב"ה חייב לומר ק"ש במצב שנמצא ואסור לישב כשעומד א"כ גם בשחרית יהא איסור גמור לישב, והיאך התיר המ"ב. (ובשעה"צ מוכח דראה דברי ר"ע) וגם הפמ"ג (א"א סוף סק"ב) שהביא שעה"צ סק"ו שפקפק בזה זה אינו מטעם הנ"ל עיי"ש. ומוכח בזה שב"ה לא אסרו לישב כשעומד או לעמוד כשיושב. והאמת דמוכח כן להדיא בסוגית הגמ' בברכות י"א ע"א, דמבואר שם דר' ישמעאל היה מוטה וזקף עצמו לק"ש דערבית. וראב"ע היה זקוף והטה עצמו לק"ש דערבית. וטען ר"י לראב"ע דאע"ג דב"ה ג"כ אית להו מטין וא"כ לא מוכח דראב"ע עביד כב"ש, ה"מ מוטה ואתא מעיקרא אבל הכא כיון דעד השתא היית זקוף והשתא מוטה יראו התלמידים ויקבעו לדורות דהלכה כב"ש. ואי נימא דלב"ה יש איסור להטות עצמו כשהוא זקוף הו"ל לר"י לומר טפי דעשה שלא כדין דאסור להטות לב"ה. וכן ר"י עצמו כשזקף עביד שלא כדין לב"ה. אלא ודאי אין כוונת ר"ע דב"ה אוסרים לעמוד כשיושב או לישב כשעומד. וכן משמע בלשונו "עומדין לא צריכי למיתב, יושבין לא מיבעי להו למיקם", משמע דרק לא צריכי אבל לא דאסור. והביאור בר"ע הוא דהמחמירים טענו דבב"ה

הא דכתב המ"ב "א"צ בזה לחזור ולקרות",
וכנתבאר. אוצר החכמה

ב. מ"ב סק"ז

אבל אם עומד יכול לישוב דאז אינו נראה
דמשום חומרא קעביד רק משום דצריך
לישוב. לפ"ז לכאורה צ"ל דה"ה בערבית
אם יושב יכול לעמוד דאין בזה חומרת
ב"ש. אולם במ"ב סק"ה מבואר להדיא
דאסור לעמוד בין ביום ובין בלילה. ועיין
מש"כ לעיל באות א' בביאור הענין.

ג. מ"ב סק"י"ב

בפסוק ראשון. עיין סק"ק י"א דה"ה
בשכמל"ו, ואם לא כיוון בו ג"כ צריך
לחזור ולקרות בכוונה. היינו בנוזר לפני
שהתחיל ואהבת, אבל אי התחיל ואהבת
אין הדבר ברור שצריך לחזור, וכדמבואר
בבה"ל לעיל סי' ס"א סי"ג בד"ה אחר, 1234567

עיי"ש. ובזה לא דמי בשכמל"ו לפסוק
ראשון, דבפסוק ראשון לעולם חוזר
וכדמבואר במ"ב סק"ק י"ד.

ד. מ"ב סק"ט"ז

ופרשת ציצית לכו"ע הוא מן התורה כדי
להזכיר יציאת מצרים. וצריך לכוין לקיים
מ"ע של זכירת יציאת מצרים. — ח"א כלל
כ"א סט"ו ומ"ב סי' רל"ט סק"א. ומבואר
בשעה"צ שם סק"ב דכשקורא ק"ש בסדר
התפלה אם לא כיון יצא בדיעבד, עיי"ש.
ובח"א שם מבואר דיש לכוין כן לפני
שמתחיל פר' ויאמר. אולם בדה"ח הלכות
ק"ש ס"ז כתב וז"ל "כשיאמר אשר הוצאתי
אתכם מארץ מצרים יכוין לקיים מ"ע של
זכירת יציאת מצרים". עכ"ל. וכ"מ בספר
יסוד ושורש העבודה שער המזרח פ"ו,
ובכף החיים סי' ס"א סק"ס"ח, עיי"ש.

צירוף החכמה

סימן ס"ד

דין הטועה בק"ש

א. שעה"צ סק"ג

כן משמע מהגר"א בסי' זה וכן מדה"ח
והוא פשוט דלא כפמ"ג שמסתפק בזה.
הוכחת המ"ב מהגר"א הוא מהא דהוכיח
הגר"א מהתוספתא דטעה והשמיט פסוק א'
מתחיל מאותו פסוק וגומר עד הסוף, דסדר
הפרשיות מעכב דלא כהרמב"ם והשו"ע,
משמע בזה דלדידן סגי עד סוף הפרשה אף
שקרא כבר פר' והיה.

והנה, כתב שעה"צ דהפמ"ג מסתפק
בזה, וז"ל הפמ"ג (משב"ז סק"א) "ואני
מסופק אם דילג פסוק בואהבת וגמר הפ' א'
והיה א"ש אם יקרא אח"כ מדילוג וגומר
הפרשה דקורא כסדר ומ"ש בנתיים והיה
א"ש סדר פרשיות אין מעכב וצ"ע". עכ"ל.
וספיקו של הפמ"ג צ"ב, דלכאורה פשוט
הדבר דלדידן שאין סדר הפרשיות מעכב

דסגי שיקרא רק עד סוף הפרשה, וכמש"כ
שעה"צ דהוא פשוט. ואולי י"ל דגם הפמ"ג
מודה דידי פר' והיה א"ש פשוט דיצא י"ח,
וכל הספק הוא לגבי פר' ואהבת, דיתכן
דמאחר שהפסיק באמצע הפרשה בקריאת
פרשה אחרת קילקל בזה קריאת הפרשה
הראשונה וממילא יצטרך לחזור ולקרות פר'
ראשונה מתחילתה עד הסוף, אבל ידי פר'
והיה א"ש פשוט דיצא. ונראה דמדברי
דה"ח (הלכות ק"ש סי"ג) מוכח דזה בא
לאפוקי וז"ל "קרא פר' שמע וטעה בה...
אפילו אם נזכר לאחר שכבר קרא פר' והיה
א"ש מ"מ יקרא אח"כ הפסוק שטעה בו
ולא מראש הפרשה וכו'". עכ"ל. הרי דבא
לאפוקי שלא יקרא מראש הפרשה, ויתכן
דזה אשר באמת נקט הפמ"ג בספיקו.
ודע דלשיטת הגר"א ודה"ח נמצא